

Masarykova univerzita
Pedagogická fakulta

PROJEKT ZÁVĚREČNÉ PRÁCE
DIPLOMOVÉ

Autor projektu, UČO	
Studijní program, obor	Speciální pedagogika – Speciální pedagogika
Datum předložení projektu	20. května 2014
Téma práce česky	Kouření jako návykové chování u žáků na 2. stupni základních škol
Klíčová slova česky	patologické závislosti, návykové látky, tabák, zdravotní rizika, příčiny, prevence
Téma práce anglicky	Smoking as a pathological phenomenon of primary school pupils
Klíčová slova anglicky	pathological addictions, addictive substances, tobacco, health risks, causes, prevention
Vedoucí práce	
Katedra	Katedra speciální pedagogiky

OSNOVA PROJEKTU

1. Vymezení řešené problematiky a základních pojmů (dle tématu práce)

V diplomové práci se budu zabývat výskytem kouření u žáků na druhém stupni vybraných základních škol. V tomto věku nejčastěji žáci experimentují s návykovými látkami, tudíž mým cílem bude zjistit, jaké jsou jejich důvody a jakým způsobem je možné tomu předcházet. Práce bude rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

V teoretické části se budu zabývat patologickými jevy obecně, budu se věnovat prevenci a příčinám kouření z pohledu různých autorů a uvedu vývojová období, kdy jsou žáci nejvíce náchylní ke kouření. Nezbytnou součástí teoretické části bude i zahrnutí školy a rodiny do této problematiky.

Ve výzkumné části se zaměřím nejen na výskyt (kolik procent žáků kouří), ale také na to, kdy a proč žáci začali kouřit, kolik toho vykouří, kde žáci shánějí cigarety, jak se k tomu staví kamarádi, škola, zda mají ve škole nějakou prevenci atd.

2. Shrnutí dosavadního stavu řešení či poznání

V současné době se pozornost společnosti stále více zaměřuje na drogovou scénu. Podle E. Malé a P. Pavlovského se za drogu považuje každá látka, která ovlivňuje psychickou činnost. Některé z těchto látek mohou vyvolávat závislost – nazýváme je látky návykové (Malá, E., Pavlovský, P. in Fischer, S., Škoda, J., 2009). Dělíme je na legální a nelegální. K. Kalina uvádí, že jednou z nejčastěji užívaných legálních drog v České republice je tabák (Kalina, K., 2003). Každým rokem přibývá množství lidí závislých na návykových látkách a současně se také každoročně zvyšuje počet úmrtí v důsledku jejich nadměrného užívání. Drogová problematika už není otázkou pouze dospělých. Věková hranice prvního experimentování s tabákovými výrobky se neustále snižuje. Již na základní škole se děti dostávají do blízkého kontaktu s těmito látkami. Důvodů, proč žáci zkoušejí tyto látky, je celá řada. Žáci si například přejí vypadat nezávisle, jiní protože nechtějí vypadat trapně před kamarády, kteří kouří. Svoji roli také hraje osobnost člověka (např. jsem snadno ovlivnitelný) a vliv prostředí (Pešek, R., Nečesná, K., 2009).

3. Cíl práce

Cílem mé práce bude zmapovat současnou situaci výskytu kouření u žáků na druhém stupni vybraných základních škol. Dílčím cílem bude zjistit, zda jsou žáci dostatečně informováni o této látce a o jejích důsledcích a zda je tyto informace ovlivňují v rozhodnutí, zda kouřit či nekouřit. Zaměřím se také na příčiny kouření u žáků.

4. Pracovní postup (přístup k řešení, metody, techniky, nástroje apod.)

V empirické části diplomové práce využiji kvantitativního výzkumného šetření. Jako nejvhodnější metoda sběru dat pro můj výzkum se mi jeví metoda dotazníku z důvodu velkého počtu respondentů. Pro vytvoření bezpečného prostředí a pro větší otevřenost žáků bude dotazník anonymní. Výzkumnou jednotkou budou žáci druhého stupně městských i vesnických základních škol. Mým cílem není závěry z výzkumu zevšeobecňovat na jiné školy, proto jsem si zvolila dostupný výběr výzkumných jednotek. Po domluvě s řediteli škol budu dotazníky ve školách distribuovat sama. Mám v plánu sbírat data od cca 150 – 250 výzkumných jednotek (z toho by měla být přibližně polovinu žáků vesnických škol a polovinu žáků městských škol).

5. Organizační, materiální a finanční zabezpečení práce (časový harmonogram práce aj.)

Ke zpracování diplomové práce bude nezbytná návštěva knihovny a aktivní vyhledávání podkladů k práci. Na základě nastudované literatury vytvořím dotazníky, poté je sama distribuji ve školách a vyhodnotím.

Časový harmonogram:

- červen, červenec, srpen, září – sepsání teoretické části práce a její kontrola
- říjen – tvorba dotazníků a jejich distribuce
- listopad, prosinec – zpracování dotazníků
- leden, únor – sepsání praktické části práce a její kontrola
- duben – odevzdání práce

6. Předpokládané využití výsledků (způsoby prezentace, publikace apod.)

Na základě výzkumného šetření seznámím učitele s informovaností žáků o zmíněném patologickém jevu a o výskytu tohoto fenoménu u žáků na jejich škole. Výsledky výzkumu budou užitečné při tvorbě preventivního programu a také při práci s žáky.

7. Seznam literatury a odkazů (citované a výchozí informační zdroje)

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace.*

Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2000, 377 s. ISBN 8072390600.

DI GIOVANNI, Giuseppe. *Nicotine addiction: prevention, health effects and treatment options.* [Hauppauge] N.Y.: Nova Science Publishers, Inc., 2012, x, 283 p.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 218 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2781-3.

FRENK, Hanan a Reuven DAR. *A critique of nicotine addiction.* Boston: Kluwer Academic Publishers, c2000, viii, 244 p.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd.* Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 9788073151850.

KALINA, Kamil a Jiří ŠKODA. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup.* 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003, 319 s. Psyché (Grada). ISBN 80-86734-05-61.

- MEČÍŘ, Jan. *Zneužívání alkoholu a nealkoholových drog u mládeže*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1989, 156 s.
- NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. 3. rozš. vyd. Praha: Sportpropag, 1995, 160 s.
- NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Léčba a prevence závislosti: příručka pro praxi*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1996, 199 s. ISBN 8085121522.
- NEŠPOR, Karel, Ladislav CSÉMY a Hana PERNICOVÁ. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách: příručka pro pedagogy*. Praha: Sportpropag, 1996, 156 s.
- PEŠEK, Roman a Kateřina NEČESANÁ. *Prevence užívání tabáku, alkoholu a jiných drog u dospívajících: vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba : moderní metody pro nácvik psychosociálních dovedností zvyšujících sebedůvěru*. Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2009, 73 s. ISBN 978-80-254-5971-3.
- POKORNÝ, Vratislav, Jana TELCOVÁ a Anton TOMKO. *Patologické závislosti*. 2. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2002, 194 s. ISBN 8086568024.
- ŘEHULKA, Evžen. *Prevence závislosti ve škole*. Brno: MSD, 2008, 105 s. ISBN 9788073920777.
- SKÁLA, Jaroslav a Jaroslav BLAHOŠ. *Alkohol a jiné (psychotropní) drogy: abusus a závislost*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986, 90 s.
- THOMBS, Dennis L. *Introduction to addictive behaviors*. 3rd ed. New York: Guilford Press, c2006, xiii, 322 p. ISBN 1593852789.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 8071783080.